

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Кафедра педагогіки та менеджменту освіти

Завідувач кафедри педагогіки та
освіту
д.п.н., професор

“Затверджую”

Радул В.В.

“30”

серпня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 015 Професійна освіта (Цифрові технології)

Спеціалізація 015.39 Професійна освіта (Цифрові технології)

Освітньо-професійна програма Професійна освіта (Цифрові технології)

Шифр за ОПП Б.ПІ.ОК 2

Факультет математики, природничих наук та технологій

Форма навчання денна

2021– 2022 навчальний рік

Робоча програма з курсу «Професійна педагогіка» для студентів галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка; напрямку підготовки (спеціальності): 015 Професійна освіта (Цифрові технології); освітньої програми: Професійна освіта (Цифрові технології) – 23 с.

“30” серпня 2021 року.

Робочу програму розробила: Краснощок Інна Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Протокол № 1 від **Радун В.В.** “30” серпня 2021 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<i>Кількість кредитів – 3,5</i>	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Напрямок підготовки 015 Професійна освіта (Цифрові технології)	Нормативна
<i>Блоків – 4</i>	Освітня програма: Професійна освіта (Цифрові технології)	Рік підготовки: 2-й
<i>Розділів – 3</i>		Семестр 3-й
<i>Індивідуальне науково-дослідне завдання – індивідуальні творчі завдання</i>		Лекції 34 год.
<i>Загальна кількість годин – 105</i>		Семінарські 18 год.
<i>Тижневих годин для денної форми навчання:</i> аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	Самостійна робота 53 год.
		Науково-дослідне завдання: (год. включено до с/р)
		Вид контролю: 3 семестр – екзамен

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

Для денної форми навчання – 52/53.

2. Мета і завдання вивчення курсу

Навчальна дисципліна «Професійна педагогіка» є нормативною і входить до циклу дисциплін професійної підготовки.

Програма навчальної дисципліни «Професійна педагогіка» складена відповідно до освітніх програм підготовки бакалавра спеціальності 015 Професійна освіта (Цифрові технології) (2020 р.).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сутність та сучасні тенденції розвитку професійної освіти як важливого механізму відтворення кадрів, задоволення актуальних потреб особистості, суспільства і держави; зміст професійно-педагогічної діяльності педагога професійного навчання.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Міждисциплінарні зв'язки під час вивчення дисципліни «Професійна педагогіка» сприяють інтенсифікації освітнього процесу. Процес формування або підвищення рівня вже набутих загальних та фахових компетентностей відбувається завдяки міждисциплінарним зв'язкам з навчальною дисципліною «Психологія (за професійним спрямуванням)». «Професійна педагогіка» у взаємозв'язку з «Психологією (за професійним спрямуванням)» є базовою для навчальної дисципліни «Методика професійного навчання».

Навчальна програма дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальні основи професійної педагогіки.
2. Дидактика професійної освіти / професійного навчання
3. Теорія та практика професійного виховання, професіоналізм педагога закладу професійної освіти.

Мета вивчення дисципліни – є усвідомлення здобувачами вищої освіти сучасного стану та перспектив розвитку системи професійної освіти, особливостей й закономірностей організації й здійснення освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, вимог до особистості педагога професійного навчання, формування досвіду аналізу педагогічних явищ і ситуацій, умінь моделювати освітній процес, стимулювання в майбутніх фахівців інтересу й спрямованості до розвитку й саморозвитку якостей й компетентностей необхідних для реалізації сучасних функцій інженерно-педагогічної діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Найважливішими завданнями вивчення дисципліни є:

- формування професійно-педагогічних ерудиції і тезаурусу майбутніх педагогів професійного навчання; сформуванню системне уявлення про педагогіку як науку про виховання людини та професійну педагогіку як науку про виховання і навчання учнів (студентів), їх професійної підготовки як висококваліфікованих спеціалістів різного фаху; їхній об'єкт, предмет, мету, завдання, функції, основні категорії;
- усвідомлення сутнісних характеристик і сучасних вимог до змісту професійної освіти, що визначається соціальним замовленням і змінюється відповідно до суспільного і науково-технічного прогресу;
- усвідомлення сутності й педагогічних вимог до загальних методів і засобів

навчання й виховання та до методів і засобів професійного навчання й виховання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; шляхів оптимального вибору методів й засобів професійного навчання та виховання;

- усвідомлення сутності і педагогічних вимог до форм організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та факторів, що впливають на оптимальний їх вибір;
- формування професійно-педагогічної свідомості й мислення майбутніх педагогів професійного навчання;
- стимулювання інтересу здобувачів вищої освіти до інженерно-педагогічної діяльності, яка розглядається як елемент професійної адаптації майбутніх фахівців.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- основні категорії педагогіки та професійної педагогіки.
- предмет та завдання, структуру професійної педагогіки;
- фактори та умови формування особистості майбутнього фахівця в умовах закладу професійної (професійно-технічної) освіти;
- особливості функціонування єдиної педагогічної системи, як цілісного педагогічного процесу;
- сучасну систему неперервної професійної освіти України та основні засади законодавчої бази її функціонування; аналіз сучасного стану та прогнозування розвитку професійної освіти в Україні;
- принципи, методи, засоби, форми професійного навчання та виховання;
- сутність, структуру, зміст професійного виховання;
- чинники, що впливають на оптимальний вибір змісту, методів, засобів, форм професійного навчання та професійного виховання;
- сучасні цілі, завдання, функції, напрями, структуру професійної діяльності педагога професійного навчання та класного керівника в закладі професійної (професійно-технічної) освіти.
- сутність педагогічного менеджменту у професійній освіті.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен уміти**:

- використовуючи законодавчі та нормативні акти, ґрунтуючись на прогнозі розвитку галузі, визначати зміст професійної освіти та професійного виховання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- ґрунтуючись на отриманих знаннях та використовуючи актуальну галузеву інформацію, визначати шляхи реалізації загальнодидактичних принципів, принципів професійного навчання та принципів виховання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- проектувати навчально-пізнавальну, суспільно-корисну, естетичну, спортивно-оздоровчу, дозвілеву, творчу, професійно зорієнтовану діяльність учнів в умовах закладу професійної (професійно-технічної) освіти;
- обґрунтовувати педагогічно доцільний вибір методів, засобів, форм професійного навчання та виховання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти;

- реалізовувати творчий, гуманістичний, компетентнісний підхід до проєктування навчально-виховної роботи, за допомогою сучасних принципів, форм і методів навчання і виховання учнівської молоді в умовах професійної освіти;
- визначати та розробляти структуру та зміст навчально-плануючої документації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми процес вивчення дисципліни спрямований на формування **наступних компетентностей**:

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення

ЗК08. Здатність працювати в команді.

Фахові (ФК):

ФК 12. Здатність застосовувати освітні теорії та методології у педагогічній діяльності.

ФК 14. Здатність керувати навчальними/розвивальними проєктами.

ФК 17. Здатність реалізовувати навчальні стратегії, засновані на конкретних критеріях для оцінювання навчальних досягнень.

ФК 22. Здатність використовувати у професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

ФК 23. Здатність виконувати розрахунки технологічних процесів в галузі.

Програмними результатами навчання (ПРН) є:

ПРН 02. Володіти інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях в галузі комп'ютерних технологій, використовуючи законодавчі та нормативні акти, визначати зміст професійної освіти, визначати застосування принципів навчання; добирати методи, форми та засоби навчання.

ПРН 04. Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.

ПРН 05. Володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами.

ПРН 08. Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

ПРН 10. Знати основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук (відповідно до спеціалізації) на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених цим стандартом та освітньою програмою

ПРН 11. Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу.

ПРН 13. Застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі.

ПРН 14. Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

ПРН 15. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій, організовувати навчальну діяльність на кожному з етапів процесу навчання у відповідності із розробленим проєктом, спираючись на отримані знання, прогнозувати результати

навчання та вносити корективи у відповідні компоненти педагогічних технологій.

ПРН 20. Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики

ПРН 21. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

ПРН 25. Забезпечувати рівні можливості і дотримуватися принципів гендерного паритету у професійній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки.

Поняття про педагогіку. Предмет педагогіки, її основні категорії. Система педагогічних наук.

Предмет та завдання професійної педагогіки. Основні категорії професійної педагогіки (професійна освіта, професійне виховання, професія, спеціальність, кваліфікація, кваліфікаційна характеристика). Етапи та джерела розвитку професійної педагогіки.

Тема 2. Науково-педагогічні дослідження у професійній педагогіці. Методи педагогічних досліджень.

Сутність науково-педагогічного дослідження. Предмет та завдання науково-педагогічних досліджень в професійній педагогіці. Етапи здійснення педагогічного дослідження. Завдання науково-педагогічних досліджень на сучасному етапі розвитку професійної освіти.

Класифікація методів науково-педагогічних досліджень (загальнонаукові, теоретичні, емпіричні). Загальна характеристика методів педагогічних досліджень: спостереження, педагогічний експеримент, бесіди, вивчення передового досвіду; вивчення результатів діяльності, опитування, методи моделювання педагогічних явищ, методи кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Предмет та завдання науково-педагогічних досліджень в професійній педагогіці.

Тема 3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості як мета професійної освіти.

Поняття про особистість, індивідуальність. Процеси розвитку та формування особистості. Психічний, фізичний, соціальний і духовний розвиток особистості.

Основні фактори розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Соціалізація як результат впливу середовища на особистість. Виховання – визначальний чинник формування особистості.

Роль діяльності й активності у розвитку особистості.

Професійне становлення особистості та його етапи. Фактори та умови розвитку й формування особистості майбутнього фахівця. Акмеологічні основи професійної освіти.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика та професіограма в організації

підготовки фахівців.

Тема 4. Педагогічний процес як система і цілісне явище. Системний підхід до формування основ професійної освіти.

Поняття про педагогічний процес. Мета та структура педагогічного процесу. Цілісність та системність педагогічного процесу.

Підготовка виробничих/трудоу ресурсів держави як соціальна й наукова проблема. Професійна освіта як педагогічна система.

Структура системи освіти України. Рівні освіти. Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності.

Система професійної освіти України: мета і завдання функціонування, суспільні функції.

Основні тенденції та напрями розвитку сучасної системи неперервної професійної освіти в Україні.

РОЗДІЛ 2. ДИДАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ / ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Тема 5. Предмет, основні категорії дидактики та дидактики професійної освіти. Сутнісні характеристики та структура процесу навчання (професійного навчання)

Дидактика як теорія освіти та навчання. Категорії дидактики та дидактики професійної освіти. Сутність, функції процесу навчання. Дидактичний аналіз структури процесу навчання.

Характеристика процесу засвоєння знань, умінь та навичок. Основні етапи засвоєння знань. Характеристика компонентів процесу засвоєння знань. Основні етапи узагальнення і систематизації знань. Структура процесу засвоєння учнями навиків і умінь.

Мотивація учіння, основні групи мотивів навчально-пізнавальної діяльності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Тема 6. Закономірності та принципи процесу професійного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Поняття про закономірності та принципи навчання.

Система загальнодидактичних принципів навчання. Принципи професійного навчання

Характеристика системи загальнодидактичних принципів навчання. Шляхи реалізації загальнодидактичних принципів навчання в умовах закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Характеристика принципів професійного навчання. Шляхи реалізації принципів професійного навчання.

Тема 7. Зміст професійної (професійно-технічної) освіти.

Поняття про зміст освіти. Структура та джерела змісту освіти.

Поняття про стандарт вищої освіти. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти як основа для формування її змісту.

Вимоги, які висувуються до змісту освіти в закладах професійно-технічної (професійної) освіти. Принципи формування змісту освіти в умовах закладу

професійної (професійно-технічної) освіти.

Державні нормативні документи, які є джерелами змісту професійної освіти. Освітня програма. Навчальний план. Навчальна програма.

Загальноосвітня підготовка майбутніх робітників: цілі, завдання та способи реалізації.

Професійно-теоретична і професійно-практична підготовка учнів професійно-технічних закладів освіти, призначення її складових частин та форми здійснення.

Тема 8. Методи та засоби професійного навчання.

Зміст понять: «метод навчання», «прийом навчання», «засіб навчання».

Поняття про класифікацію методів навчання. Характеристика методів навчання за джерелом знань.

Характеристика методів теоретичного навчання в умовах професійної (професійно-технічної) освіти.

Характеристика методів практичного і виробничого навчання в умовах професійної (професійно-технічної) освіти.

Чинники, що впливають на вибір методів навчання. Творчий підхід у виборі методів навчання для досягнення дидактичної мети заняття.

Засоби навчання як компонент системи навчання.

Класифікація засобів навчання. Дидактичні можливості окремих видів засобів навчання. Навчально-виробничі засоби в професійному навчанні.

Перспективи розвитку засобів навчання: комп'ютерна телекомунікація.

Умови ефективного використання засобів навчання.

Комплексне методичне забезпечення навчання професії.

Тема 9. Форми організації процесу навчання у закладах професійної освіти.

Поняття про форму організації навчання. Організаційні форми навчального процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Характеристика форм організації навчально-пізнавальної діяльності учнів професійної (професійно-технічної) освіти: фронтальна, групова, індивідуальна.

Урок як організаційна форма навчання у закладі професійної (професійно-технічної) освіти. Класифікація уроків. Характеристика структурних елементів уроків виробничого навчання. Позаурочні форми навчання.

Характеристика форм організації теоретичного та виробничого навчання учнів професійної (професійно-технічної) освіти.

Уроки теоретичного та виробничого навчання: загальна характеристика та особливості. Лекція, теоретичний та практичний семінари, лабораторно-практичні заняття. Навчальна екскурсія.

Інформаційні й модульні технології у професійній освіті.

Виробнича й переддипломна практики у закладі професійної (професійно-технічної) освіти: планування, організація та проведення. Дипломне проектування та його специфіка здійснення у ЗПТО.

Тема 10. Контроль знань, умінь, навичок учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти та їхня кваліфікаційна атестація.

Сутність, завдання і функції контролю. Контроль за навчально-виробничим процесом в закладі професійної (професійно-технічної) освіти. Види

контролю

Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності (успішності) учнів. Методи і форми контролю. Педагогічне тестування як метод об'єктивної діагностики якості професійної освіти. Самоконтроль і самооцінка у процесі професійного навчання.

Педагогічні вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Кваліфікаційна атестація здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти.

РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.

Тема 11. Виховання в цілісному освітньому процесі закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Сутнісні характеристики та особливості процесу виховання. Поняття про мету професійного виховання.

Структура процесу виховання. Етапи виховання (структура процесу виховання за критерієм послідовності етапів та відповідних педагогічних дій). Управління процесом виховання.

Рушійні сили процесу виховання.

Діагностика вихованості. Критерії вихованості учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Виховання та самовиховання – дві сторони єдиного процесу формування особистості учня закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Закономірності та принципи процесу виховання. Принципи професійного виховання.

Тема 12. Методи, засоби та форми організації та здійснення виховного процесу в закладі професійної (професійно-технічної) освіти

Поняття про метод виховання. Умови оптимального вибору методів виховання відповідно до завдань виховання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Класифікація методів виховання.

Характеристика методів формування свідомості особистості.

Характеристика методів формування досвіду суспільної поведінки.

Характеристика методів стимулювання діяльності і поведінки

Характеристика методів самовиховання.

Поняття про форму виховання. Класифікація форм виховання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти).

Тема 13. Формування виховуючого колективу учнів закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Самоврядування в учнівському колективі.

Загальні поняття про учнівський колектив, його ознаки та структура. Динаміка та стадії згуртування колективу. Система перспективних ліній, традицій колективу. Принципи паралельної дії і єдності педагогічних вимог. Учнівське самоврядування.

Гармонія розвитку колективу та особистості. Виховні можливості самоврядування в колективі учнів закладу професійної (професійно-технічної)

освіти. Взаємозв'язок педагогічного керівництва і учнівського самоврядування.

Діяльність педагога професійного навчання і класного керівника по розвитку самоврядування в навчальній групі.

Кращі зразки самоврядування учнів у практиці професійної освіти.

Тема 14. Виховна робота класного керівника та педагога професійного навчання в навчальній групі закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Зміст виховання. Основні напрямки змісту виховання учнів закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Класний керівник: роль, місце і значення у формуванні особистості учня закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Завдання, функції діяльності класного керівника у системі виховання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Критерії готовності класного керівника до виховної роботи.

Напрями і форми роботи класного керівника.

Планування, організація, контроль і облік виховної роботи в навчальній групі. Взаємодія класного керівника та педагога професійного навчання у процесі виховання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Тема 15. Зміст, методи і форми роботи класного керівника (педагогів ЗПТО) з батьками учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Сім'я її роль у формуванні особистості учня ЗПТО.

Основні фактори впливу на особистість підлітка в сім'ї та їхнє урахування майстром в/н та класним керівником.

Методи і форми роботи класного керівника і майстри в/н з батьками учнів ЗПТО: критерії вибору, стисла характеристика, рекомендації щодо практичній реалізації.

Особливості організації виховної роботи з іногородніми учнями, виховна робота в гуртожитку. Корегування поведінки учнів з участю батьків.

Тема 16. Організація виховної роботи з учнями «групи ризику».

Поняття «групи ризику» та критерії відбору до неї учнів. Основні виховні завдання в роботі з підлітками «групи ризику». Індивідуальна виховна робота з учнями «групи ризику»: її цілі та завдання. Методика проведення індивідуальної виховної роботи з підлітками «групи ризику» в ЗПТО.

Тема 17. Технічна творчість учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Сутність і функції технічної творчості учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Роль технічної творчості в успішному опануванні робітничої професії.

Рівні технічної, творчості учнів і їхня стисла характеристика. Розвиток професійно-значущих якостей і властивостей особистості в процесі технічної творчості. Особливості її організації в закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

Завдання організації технічної творчості, що стоять перед майстром в/н і викладачами закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Планування діяльності і змісту роботи клубів і гуртків технічної творчості. Методичні рекомендації щодо організації, контролю та обліку клубно-гурткової роботи з

технічної творчості в закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

Тема 18. Професіоналізм діяльності та особистості інженера-педагога (педагога професійного навчання) закладу професійної освіти

Учень закладу професійної (професійно-технічної) освіти та педагог професійного навчання як суб'єкти педагогічної системи.

Сутність структура педагогічної діяльності. Функції педагогічної діяльності. Специфіка інженерно-педагогічної діяльності та вимоги до інженера-педагога

Поняття про професійно-педагогічну компетентність як властивість особистості педагога професійної (професійно-технічної) освіти. Основні елементи професійно-педагогічної компетентності та їхня стисла характеристика. Шляхи формування професійно-педагогічної компетентності інженера-педагога.

Поняття про професіоналізм та педагогічну майстерність педагога закладу професійної освіти. Структура та рівні педагогічної майстерності педагога закладу професійної освіти. Шляхи підвищення рівня педагогічної майстерності педагогічних працівників системи професійної освіти.

Стили індивідуальної діяльності педагога системи професійної освіти.

Тема 19. Педагогічний менеджмент як наука і мистецтво

Системний діяльнісний підхід в управлінні професійною школою.

Поняття про педагогічний менеджмент. Цілі та завдання педагогічного менеджменту. Основні властивості педагогічного менеджменту як педагогічної системи. Принципи педагогічного менеджменту. Функції (основні функціональні компоненти) педагогічного менеджменту

Методи управління (методи педагогічного менеджменту).

Основні умови попередження і подолання формалізму в освітньому процесі та в управлінні ним.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів/змістових блоків і тем	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		Лек	Сем	Консул.	С.Р.	ІТЗ
Блок 1. РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ						
Тема 1. Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки.	6	2	1		3	
Тема 2. Науково-педагогічні дослідження у професійній педагогіці. Методи педагогічних досліджень.	5	2	1		2	
Тема 3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості як мета професійної освіти.	7	2	2		3	
Тема 4. Педагогічний процес як система і цілісне явище. Системний підхід до формування основ професійної освіти.	5	2	–		3	
Усього годин Блок 1	23	8	4	–	11	

Блок 2. РОЗДІЛ II. ДИДАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ / ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.						
Тема 5. Предмет, основні категорії дидактики та дидактики професійної освіти. Сутнісні характеристики та структура процесу навчання (професійного навчання)	6	2	2		2	
Тема 6. Закономірності та принципи процесу професійного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.	4	1	1		2	
Тема 7. Зміст професійної (професійно-технічної) освіти.	5	1	1		3	
Тема 8. Методи та засоби професійного навчання.	7	2	2		3	
Тема 9. Форми організації процесу навчання у закладах професійної освіти.	6	2	1		3	
Тема 10. Контроль знань, умінь, навичок учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти та їхня кваліфікаційна атестація.	5	2	1		2	
Усього годин Блок 2	33	10	8		15	
Блок 3. РОЗДІЛ III. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.						
Тема 11. Виховання в цілісному освітньому процесі закладу професійної (професійно-технічної) освіти.	5	2	1		2	
Тема 12. Методи, засоби та форми організації та здійснення виховного процесу в закладі професійної (професійно-технічної) освіти	6	2	1		3	
Тема 13. Формування виховуючого колективу учнів закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Самоврядування в учнівському колективі.	5	2	0,5		2,5	
Тема 14. Виховна робота класного керівника та педагога професійного навчання в навчальній групі закладу професійної (професійно-технічної) освіти.	5	2	0,5		2,5	
Тема 15. Зміст, методи і форми роботи класного керівника (педагогів ЗПТО) з батьками учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.	4	1	0,5		2,5	
Тема 16. Організація виховної роботи з учнями «групи ризику».	3	1	0,5		1,5	
Тема 17. Технічна творчість учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.	4	2	-		2	

Тема 18. Професіоналізм діяльності та особистості інженера-педагога (педагога професійного навчання) закладу професійної освіти	5	2	2		1	
Тема 19. Педагогічний менеджмент як наука і мистецтво	4	2	-		2	
Усього годин Блок 3	41	16	6		19	
Блок 4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ						
Індивідуальне творче завдання I	4					4
Індивідуальне творче завдання II	4					4
Усього годин Блок 4	8					8
УСЬОГО ГОДИН	105	34	18		45	8

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки. Методи науково-педагогічного дослідження.	2
2.	Розвиток, соціалізація і виховання особистості як мета професійної освіти. Умови та фактори професійного становлення особистості.	2
3.	Предмет дидактики та дидактики професійної освіти. Сутність, функції, структура процесу навчання.	2
4.	Зміст професійної освіти. Закономірності й принципи навчання.	2
5.	Методи, прийоми та засоби професійного навчання.	2
6.	Форми організації професійного навчання. Контроль як компонент процесу навчання.	2
7.	Сутнісні характеристики процесу виховання. Принципи, методи, засоби, форми виховання учнів (студентів) закладів професійної освіти	2
8.	Зміст діяльності класного керівника (інженера-педагога) ЗПТО в навчальній групі (класі). Згуртування учнівського колективу.	2
9.	Професіоналізм діяльності та особистості педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти	2
	Усього	18

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачені навчальним планом	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачені навчальним планом	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Тема 1. Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки.	3
2.	Тема 2. Науково-педагогічні дослідження у професійній педагогіці. Методи педагогічних досліджень.	2

3.	Тема 3. Розвиток, соціалізація і виховання особистості як мета професійної освіти.	3
4.	Тема 4. Педагогічний процес як система і цілісне явище. Системний підхід до формування основ професійної освіти.	3
5.	Тема 5. Предмет, основні категорії дидактики та дидактики професійної освіти. Сутнісні характеристики та структура процесу навчання (професійного навчання)	2
6.	Тема 6. Закономірності та принципи процесу професійного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.	2
7.	Тема 7. Зміст професійної (професійно-технічної) освіти.	3
8.	Тема 8. Методи та засоби професійного навчання.	3
9.	Тема 9. Форми організації процесу навчання у закладах професійної освіти.	3
10.	Тема 10. Контроль знань, умінь, навичок учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти та їхня кваліфікаційна атестація.	2
11.	Тема 11. Виховання в цілісному освітньому процесі закладу професійної (професійно-технічної) освіти.	2
12.	Тема 12. Методи, засоби та форми організації та здійснення виховного процесу в закладі професійної (професійно-технічної) освіти	3
13.	Тема 13. Формування виховуючого колективу учнів закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Самоврядування в учнівському колективі.	2,5
14.	Тема 14. Виховна робота класного керівника та педагога професійного навчання в навчальній групі закладу професійної (професійно-технічної) освіти.	2,5
15.	Тема 15. Зміст, методи і форми роботи класного керівника (педагогів ЗПТО) з батьками учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.	2,5
16.	Тема 16. Організація виховної роботи з учнями «групи ризику».	1,5
17.	Тема 17. Технічна творчість учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.	2
18.	Тема 18. Професіоналізм діяльності та особистості інженера-педагога (педагога професійного навчання) закладу професійної освіти	
19.	Тема 19. Педагогічний менеджмент як наука і мистецтво	2
20.	Індивідуальне творче завдання №1	4
21.	Індивідуальне творче завдання №2	4
	Разом	53 год., включ.ІТЗ

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне творче завдання №1. Тема: «СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ».

Індивідуальне творче завдання №2. Тема: «ТРАДИЦІЙНІ ТА ІНОВАЦІЙНІ ШЛЯХИ СТИМУЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (АКТИВНОСТІ) ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ».

10. Методи навчання

Освоєння курсу «Професійна педагогіка» передбачає застосування репродуктивних, пояснювально-ілюстративних, проблемно-пошукових, аналітичних та творчих методів навчання.

Методи навчання: традиційні методи: словесні (лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія), наочні (презентація, демонстрація, спостереження), практичні (ділова та рольова ігри, моделювання педагогічних ситуацій, вправи); інтерактивні методи («мозковий штурм», «мікрофон», кейс-метод). Методи СРС: написання есе, робота з електронною бібліотекою, вправи, самостійна робота студентів з різними джерелами інформації (нормативні документи, підручники, науково-методичні статті)

Дистанційні методи навчання: метод індивідуалізованого навчання, навчання з освітніми ресурсами (освітня платформа Google Classroom), телекомунікаційні методи (Zoom-конференції, зустрічі у Google Meet, робота у Telegram, робота у Viber-групах).

11. Методи контролю

Робочою навчальною програмою передбачено: оцінювання активності і знань студентів під час семінарських занять, перевірка виконання письмових завдань (*поточний контроль*);

Методи поточного контролю: поточний контроль успішності засвоєння студентами навчального матеріалу здійснюється шляхом фронтального та індивідуального усного опитування й оцінювання знань студентів під час семінарських занять, перевірка й оцінювання виконання студентами практичних завдань та самостійної роботи з використанням навчальних платформ Zoom, Classtime, Google Classroom, а також месенджеру Viber тощо, захисту ІТЗ, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій.

Підсумковий (семестровий) контроль з курсу. Проводиться у формі усного екзамену.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

<i>Поточне оцінювання та самостійна робота</i>											<i>Бал до екзамену</i>	<i>Екзамен</i>	<i>Сума</i>
С	С	С	С	С	С	С	С	С	К/Р	ІТЗ			
1	2	3	4	5	6	7	8	9		1-2			
4	4	4	4	4	4	4	4	4					
36									6	18	60	40	100
балів													

. С.1, С.2 ... С.9 – теми семінарів.

• **Кількість балів, яку може отримати студент:**

- Виконання завдань семінарських занять – 36 балів за 9 занять;
- Виконання індивідуальних творчих завдань (ІТЗ) – 18 балів;
- Виконання контрольної роботи (К/Р) – 6 балів.

• **Максимальна кількість балів:** 36 балів (сем.) + 18 балів (ІТЗ) + 6 балів (К/Р) = 60 балів (до екзамену).

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Поточна оцінка на **семінарських заняттях** визначається за такими критеріями:

«відмінно» – студент демонструє всебічне, систематичне, глибоке знання і розуміння програмного матеріалу; вміння вільно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою; творчі здібності в розумінні, викладенні і використанні навчального матеріалу; уміння творчого застосування теоретичних знань на практиці, активність у роботі семінару;

«добре» – студент демонструє систематичні знання теоретичного матеріалу, уміння інтерпретувати сутність основних понять навчального курсу, наводити приклади з педагогічної практики;

«задовільно» – студент демонструє репродуктивне відтворення матеріалу курсу під час доповіді чи робить доповнення під час обговорення питань;

«незадовільно» – студент робить незначні доповнення під час обговорення питань семінарського заняття.

2. Оцінка **контрольної роботи** здійснюється за критеріями:

6 балів - «відмінно» – обґрунтована повна, систематизована відповідь на усі запитання МКР, з використанням творчого підходу і умінь пов'язувати теоретичні аспекти курсу з педагогічною практикою.

5 балів - «добре» – обґрунтована повна, систематизована відповідь на усі запитання КР, з використанням творчого підходу і незначними неточностями у формулюваннях понять;

4 бали - «задовільно» – репродуктивна відповідь на усі (чи більше половини) запитання КР, у змісті яких є значні неточності та помилки;

3 бали - «незадовільно» – репродуктивна відповідь на 1 запитання КР зі значними неточностями та помилками.

Критерії та норми оцінювання виконання студентами індивідуальних творчих завдань.

Оцінювання навчальних досягнень студентів за виконання індивідуальних творчих завдань відбувається за допомогою такої шкали оцінювання:

«відмінно» – ІТЗ виконане самостійно, в повному обсязі, у змісті відображено актуальність, мету, завдання, окреслені сучасні підходи до даної проблеми, вказана власна точка зору, виокремлені ґрунтовні висновки, оформлена робота згідно вимог.

«добре» – ІТЗ виконане самостійно, у змісті відображено актуальність,

але не зовсім точно сформульовано мету, завдання, наявні різні підходи до даної проблеми, є спроба окреслення власної точки зору, показані загальні висновки, оформлена робота згідно вимог.

«задовільно» – ІТЗ виконане самостійно, у змісті є спроба обґрунтування важливості теми; мета, завдання поверхово сформульовані, наявний загальний зміст роботи, вказані загальні висновки, оформлена робота згідно вимог.

«незадовільно» – ІТЗ виконане частково, обґрунтування вибору теми відсутнє; мета, завдання визначені не належним чином, зміст роботи не чітко розкритий, висновки носять описовий характер.

Критерії оцінювання екзамену:

– 35-40 балів (відмінно) – студент дає повні, ґрунтовні відповіді на усі запитання екзаменаційного білету, демонструє всебічне систематичне, глибоке знання і розуміння програмного матеріалу, вміння самостійно їх використовувати у професійній діяльності;

– 30-34 балів (добре) – студент демонструє повне знання і розуміння програмного матеріалу; має труднощі з відповідями на запитання методичного або практичного блоку;

– 25-29 балів (задовільно) – студент репродуктивно відтворює теоретичний матеріал курсу, демонструє епізодичні уміння й навички застосовувати здобуті знання на практиці;

– 15-24 балів (незадовільно) – студент репродуктивно відтворює теоретичний матеріал курсу, не може дати відповідь на одне з запитань білету;

– 1-14 бали (незадовільно) – студент репродуктивно відтворює окремі положення та поняття курсу, не може дати відповідь на два запитання білета.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	зараховано
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій (електронний варіант).

2. Підручники та посібники, зазначені у списку літератури.
3. Нормативні документи.
4. Інформаційні ресурси (www.osvita.org; o-svit.iatp.org.ua; edu.ukxsat.com)
5. Інформаційні матеріали щодо підготовки до семінарських занять.
6. Вимоги до написання, оформлення та оцінки індивідуальних творчих завдань.
7. Перелік тем та питань, що винесені для самостійного опрацювання студентами.
8. Перелік питань, що виносяться для складання екзамену з курсу, що вивчається.

14. Рекомендована література

Основна література:

1. Актуальні проблеми професійної освіти: навчально-методичний посібник / укл. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2018. – 352 с.
2. Васильєв І.Б. Професійна педагогіка: конспект лекцій для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей. В 2 ч. Ч. 1 / І.Б. Васильєв. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х. : [б. в.], 2003. – 152 с.
3. Васильєв І.Б. Професійна педагогіка: конспект лекцій для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей. В 2 ч. Ч. 2 / І.Б. Васильєв. – Х., 2003. – 175 с.
4. Внукова О. М. Методологічні засади професійної освіти: навчальний посібник для студентів / О. М. Внукова. – К. : КНУТД, 2015. – 198 с.
5. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / Волкова Н.П. – 2-е вид., перероб. доп. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
6. Дидактичні основи професійної освіти: підручник / О.Е.Коваленко, Н.О. Брюханова., Н.В. Божко, В.В. Белікова, В.Б.Бакатанова; за ред.. О.Е.Коваленко/ Укр. інж.-пед. акад.- .Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. – 238 с.
7. Дячкова Т.В. Педагогіка професійно-технічної школи. – Херсон: Айлант. 2003. – 476 с.
8. Жигірь В.І., Чернега О.А. Професійна педагогіка: Навчальний посібник / За ред. М.В. Вачевського. –К.: ТОВ «Кондор», 2012. –336 с.
9. Ігнатенко Г.В. Професійна педагогіка: навч. посіб. / Г.В. Ігнатенко, О.В. Ігнатенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 352 с.
- 10.Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП "Інформ.-аналіт. агенство", 2012. – 200 с.
- 11.Коробов Є.Т. Професійна педагогіка. Сутність процесу розуміння навчальної інформації. Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. –52 с.
- 12.Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник для пед. навч. закл. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько; Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп.. – Харків: ОВС, 2002. – 401 с.
- 13.Методологічні засади професійної освіти: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів інженерно-педагогічних спеціальностей / О.Е.

- Коваленко, Н.О. Брюханова, І.С. Посохова та ін. – Х.: Контраст, 2008. – 120 с.
14. Модернізація змісту професійної освіти і навчання: теорія і практика: монографія / авт.. кол. М. А. Вайнтрауб, А. М. Романова, І. А. Мося, Я. Ю. Білоконь та ін., за наук. ред. М. А. Вайнтрауб. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015. – 328 с.
 15. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – К., 2007. – 656 с.
 16. Навички для успішної кар'єри [курс для здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти] – К.: 2020. – 300 с.
 17. Національний світньо-науковий глосарій. —к.: ТоВ «КОНВІПРІНТ», 2018.— 524 с.
 18. Організація професійної теоретичної та практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Методичні рекомендації / [В. А. Кручек, О. Б. Кошук, С. Г. Кравець]. – Житомир «Полісся» 2021. – 132 с.
 19. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти. Навч. посіб. / Нікуліна А.С., Молчанов В.М., Верченко Н.В., Торба Ю.І. – Донецьк: ДІЛО ІПП, 2006. – 296 с.
 20. Отич О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи: підручник / О. М. Отич. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 208 с.
 21. Педагогічна книга майстра виробничого навчання / За ред. Н.Г.Ничкало. – К.: Вища школа, 1994. – 348 с.
 22. Професійна освіта в зарубіжних країнах. Порівняльний аналіз. Монографія / За ред. Н.Г. Ничкало, В.О. Кудіна. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.
 23. Професійне виховання майбутніх кваліфікованих робітників: методичний посібник / С.В. Алексєєва, М.І. Вовковінський, Г.В. Грищенко, В.І. Заєц, Д.О.Закатнов, М.Д. Карп'юк, А.М. Москаленко, О.М. Отич, А.В. Селецький, Н.В. Смоляна, Ю.О. Павлов / за загал. ред. Д.О. Закатнова. – К. : Вид-во ІПТО НАПН України, 2012. – 583 с.
 24. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: [підручник] / С.О.Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 344 с.
 25. Сліпчишин Л. В. Психолого-педагогічні основи впровадження сучасних підходів до навчання у ПТНЗ : навч.-метод. посіб. / Л. В. Сліпчишин. – Львів: Сполом, 2008. – 148 с.
 26. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / [З.Н. Курлянд та ін.]; за ред. д-ра пед. н., проф. З.Н. Курлянд. – К.: Знання, 2012. – 390 с.
 27. Формування готовності учнів ПТНЗ до вибору й реалізації професійної кар'єри: методичний посібник / [Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Вовковінський М. І. та ін.] ; за ред. Д. О. Закатнова. – К. : ІПТО НАПН України, 2015. – 188 с.

Нормативно-правова база:

1. Закон України «Про професійну (професіно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР, із змінами і доповненнями. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z980103.html

2. Професійно-технічна освіта. Освітні стандарти, навчальні плани та програми. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi>
3. Сайт МОНУ. Професійна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/profesiyno-tehnicna-osvita>
4. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р). [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. Закон України «Про освіту». (2017). Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Law of Ukraine “On Education”. (2017).
6. Конституція України: [зі змін. та допов., внесеними Законом України від 21 лютого 2014 року N 742-VII]. – Харків: Фактор, 2015. – 118 с.
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
8. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/
9. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України - 2000. - №22. - С.3-7.

Додаткова література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: наук, видання / І.Д. Бех. – Твори: в 2 кн., кн. 2. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
2. Володько В. М. Педагогічна система навчання: теорія, практика, перспективи. – К.: Пед. преса, 2000. – 148 с
3. Гончаренко С Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Жуков Г.Н., Матросов П.Г., Каплан С.Л. Основы общей и профессиональной педагогики: Уч. пособ. – М.: Гардарики, 2005. – 383 с.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР 1341, редакція від 05.01.2013 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>.
7. Зязюн І.А. Педагогічне наукове дослідження в контексті цілісного підходу / І.А. Зязюн // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – Вип. 1. – С. 19-30.

8. Кална Т.Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: монографія / за наук. ред. О.В. Уваркіної. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – 128 с.
9. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник. – К.: Знання, 2007. – 447 с.
10. Ничкало Н.Г. Неперервній професійній освіті – педагогічні кадри нової генерації / Н.Г. Ничкало // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2005. – № 10. – С. 21-33.
11. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. –380 с.
12. Цимбалюк І.М. Підвищення професійної кваліфікації: психологія педагогічної праці. Науково-методичний посібник для підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. – К.: ТОВ “Видавничий дім “Професіонал”, 2004. – С.35-58; 80-89.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.info-library.com.ua>
2. <http://eduknigi.com/>
3. <http://psi-help.com/storya-pedagogki.html>
4. <http://pulib.if.Ua/book/217>
5. <http://osvita.ua/school>
6. <http://osvita.ua/school/teacher/3510/>
7. http://pidruchniki.ws/17530607/pedagogika/ponyattya_istoriyi_pedagogiki
8. http://ebooktime.net/book_346.html
9. <http://www.gumer.info/bibliotek/Buks/Pedagog/Diurin/index.php>
10. http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gurn/znpkhnpu/ZNtNDR/2008_28/9.htm 1